

:: POR NAVEGAR AO DESVÍO

Os tres enterros de Rosalía de Castro

A Igrexa quere facer caixa co Panteón de Galegos Ilustres

CARLOS
CALLÓN

www.carloscallon.com

Esta quinta feira 15 de xullo conmemorábase o 125 aniversario do falecemento de Rosalía de Castro. A Asociación de Escritores en Língua Galega preparou para a xornada un acto cívico e reivindicativo. Emulárase e leníbrase con tal evento o cortejo cidadán que acompañou en 1891 os restos da escritora, desde o cemiterio da Adina onde a enterrou no momento da súa morte en 1885 até o panteón laico de San Domingos de Bonaval.

Francisco Rodríguez, na súa memorábel *Análise sociolóxica da obra de Rosalía de Castro*, torce datos impresionantes sobre o tratamento que a tumba da escritora recibira en terreo eclesiástico e sobre como se produciu o traslado. Por exemplo, a través dunha rigorosa investigación hemerográfica observa que o enterro en Iria da autora de *Follas novas* foi un acto sen ningún impacto social, do que a maioría dos xornais informaron con retraso.

O seu amigo Luis Rodríguez Seoane publicou un artigo necrolóxico na *Gaceta de Galicia*. Laiouse nel de que a noticia da morte de Rosalía de Castro non tivera, como merecería, "las proporciones de un acontecimiento nacional" e que "su entierro creemos que no haya sido más que la soledad que para muchos precede a la tumba".

Meses despois do sepelio, Antón Claridades, articulista da revista de instrución primaria *El Magisterio Gallego*, visitou o cemiterio da Adina. Claridades procurou sen fortuna a sepultura de Rosalía de Castro. Ao non achar, tivo que pedir a axuda do sanristán, que lle indicou o lugar: "En un apartado rincón y toda cubierta de tristes yerbecillas, hállase el sitio donde se guardan los restos de la insigne cantora, gloria de Galicia, sin que una mala losa ni una carcomida cruz indiquen que aquel pedazo de tierra es el lugar donde reposa la que ha llevado una vida de tantos padecimientos y amarguras, sufridos con resignación envidiable".

O xornal compostelán *El Libredón* lanzara, nada máis morrer a escritora, a proposta de lle erguer un mausoleo no cemiterio de Iria Flavia. É seis anos máis tarde cando se acomete a organización do traslado a un sepulcro en San Domingos de Bonaval. Cómpre lembrar que esta capela deixou de ser propiedade da Igrexa Católica desde a desamortización do mosteiro en 1835. A iniciativa parte da Asociación Rexionalista Galega, que se fundou nese mesmo ano, e contou co financiamento de emigrantes galegos en Cuba que desexaban realizar un evento de exaltación patriótica.

Estes actos foron recibidos con hostilidade polos poderes do momento (tanto civís como eclesiásticos). Ademais, aínda temos moitas

lagoas sobre o que ali aconteceu, debido a censuras que aínda non están explicadas.

O órgano de expresión da Asociación Rexionalista era *La Patria Gallega*. Na esquelada desta publicación marcanse tres datas diferentes como momento do traslado: o 25, o 26 e o 27 de maio. Francisco Rodríguez chegou á conclusión de que isto se debeu a que o traslado foi o 25; o 26, as honras fúnebres e a inhumación, e o 27 sería para realizar unha homenaxe máis privada a Rosalía por parte dos Rexionalistas, en termos máis políticos. Nesta última actuación foi onde se encontraron con máis dificultades.

A *Gaceta de Galicia* fala de problemas nos días previos, como a denegación inicial para o traslado por parte do Gobernador Civil da Coruña ou o silencio mediático sobre o actos. N'a análise sociolóxica da obra de Rosalía de Castro advirtenos Rodríguez dun dato que en-

rubia: "O periódico que, seguramente, mellor informou do conflito coa Igrexa Católica, a *Gaceta de Galicia*, atópase debidamente cortado ou censurado nos exemplares correspondentes aos días claves 23, sábado, 24, domingo; 25, luns; 26, martes; 28, xoves e 29, venres, polo menos na Hemeroteca da Biblioteca Xeral da Universidade de Santiago". Para algunha investigación puntual, tentei procurar eses exemplares noutros arquivos, tanto da Galiza como da Argentina. Non tiven ningunha fortuna nas tentativas.

Fícanos, porén, o esclarecedor exemplar de *La Voz de Galicia* do 26 de maio de 1891, que nos ofrece información esencial sobre o que aconteceu. Repárese na aberta hostilidade eclesiástica e na tentativa dos organizadores de facer unha lectura relixiosa da autora para así reduciren estes problemas. Leamos a noticia, na cal se cita á

nas graves visitaron al Sr. Arzobispo y le suplicaron encarecidamente que revocase la orden estrechísima de no conceder a la poetisa católica, cantora de la Virgen de la Barca, del admirable Pórtico de la Gloria, Santa Escolástica, del Cementerio de Iria, de las Campanas, etc., todos los honores de la Iglesia en un simple funeral con elogio, como se concede a todas las personas, aunque profanas, ilustres!

La Comisión expuso a S. E. que en las catedrales de Galicia se acostumbra estos elogios a todas las personas que mueren en el seno de la Iglesia y corren impresadas muchas de esas oraciones. Que presidiendo el Excmo. Sr. Cardenal Payá un acto fúnebre en honor del Batallón Literario de Compostela, dijo la oración fúnebre en el Gran templo de San Martín el mismo Rector que hoy es del Seminario, Sr. Lavín; que en el mismo grandioso templo, lleno de hachones

y cubierto hasta las altas bóvedas por inmenso catafalco con cañones y banderas profanas, predicó en honor de O'Donnell, jefe de la Unión Liberal y de un Gobierno que acababa de reconocer el reino de Italia el Sr. Zumalacárregui, Magistrado hoy de la Rota... y en fin que en todas las Iglesias de la Diócesis hubo por Reyes, Príncipes y actos célebres, como en la Coruña el de María Pita, y aún con ideas políticas, aunque siempre dentro del catolicismo, esos elogios fúnebres".

É salientábel a intención de facer unha relectura beatífica do que significou Rosalía ("poeta católica"), para o cal se citan todos os poemas que poidan ter algunha relación coa cultura cristiá. No entanto, óbvianse os textos máis problemáticos e pásanse por alto o fondo controvertido das composicións citadas. Por exemplo, en "Santa Escolástica" dubídase da existencia de Deus e no poema sobre a romaría da Nosa Señora da Barca criticase o afán de lucro da xerarquía católica. Mais os problemas non son só debidos á heterodoxia relixiosa, senón tamén á súa localización política e á dos promotores do

acto. Repárese cando se di "aún con ideas políticas".

Os rexionalistas tiveron que dulcificar algo o acto para que se puidese desenvolver. Talvez o feito de teren que pactar o evento co arcebispo fose o motivo polo que Manuel Murguía non participou na comitiva de dó. Aínda sendo boicotados pola Igrexa e as forzas dominantes da Restauración, o traslado abriu unha etapa de utilización de Rosalía como símbolo da Patria Galega.

En pleno século XXI, o Panteón de San Domingos volve ser propiedade da Igrexa. Polo que se sabe, parece que a xerarquía católica só estará disposta a reabrilo ao público previo pagamento por parte da Xunta de Galiza. Para forzar esa negociación coa administración, decidiéronse fechar as portas dun día para outro. O acto do vindeiro día 15 será tamén para que finalice ese secuestro eclesiástico motivado pola cobiza. ■

Ilustración: ESTÉVEZ

O enterro en Iria da autora de 'Follas novas' foi un acto sen ningún impacto social, do que a maioría dos xornais informaron con retraso

O acto do vindeiro día 15 será tamén para que finalice ese secuestro eclesiástico motivado pola cobiza

Gaceta de Galicia:

"Doña Rosalía Castro será, sin duda, la primera dama que se entierre en esta capilla gratuitamente, contra el parecer de los administradores de la Iglesia y solo por la voluntad unánime de todo el pueblo de Galicia, que la aclama y la venera y a la cual no pudo sobreponerse nadie.

La *Gaceta* de Santiago, después de un largo suelto en el cual manifiesta la imposibilidad de que se celebren las honras fúnebres con la ostentación debida, añade:

"A la hora de cerrar nuestra edición, cuatro de la tarde, nos aseguran que el Excmo. Sr. Arzobispo, de acuerdo con varios Capitulares cuyos nombres haremos públicos oportunamente, ha negado la licencia para predicar la oración en el acto fúnebre en honor de Rosalía Castro, encargada al Canónigo Sr. Portal (...)"

Dicennos nuestros corresponsales que una comisión del Comité Regionalista y otras perso-